

ARAŞTIRMA HABER

YÖNETEN: NECATİ DOĞRU

MADALYONUN BU YÜZÜ

Kitap okunmak için değil çalınmak için korunuyor

TÜRKİYE'de kitap kütüphanelerde yararlanmak için değil, çalmak için tutuluyor. Bunu da nereden çıkartıyorsunuz? Son yıllarda birbiri peşisıra patlak veren ciddi hırsızlık olayları var. Sadberk Hanım Müzesi'nden, Galatasaray Lisesi'nden, Tuzla Piyade Okulu'ndan ve en son da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden çok sayıda değerli kitap çalındığı ortaya çıktı.

Oysa Profesör Jale Baysal'dan öğreniyoruz ki Türkiye'de kütüphaneler hiç kitap çalınmaması esası üzerine programlanıyor. Bunun anlamı şu: Kütüphane kitaplardan yararlanmak için değil, kitapları korumak içindir. Buna rağmen Türkiye'de yine de çok kitap çalınıp, yurt dışına kaçırılıyor.

Bakın kütüphaneden kitap çalınabilir ihtimalini daha başından varsayan ülkeler hangi tedbirleri alıyorlar:

- Avrupa ve Amerika'daki büyük müze ve kütüphanelerdeki değerli kitaplar hiçbir zaman okuyucuya verilmiyor. Araştırma yapmak isteyenler ancak kitapların mikrofilmlerinden yararlanabiliyor. Türkiye'de ise birçok kütüphanede değerli kitapların mikrofilmleri değil, kendisi okuyucunun eline veriliyor.

- Dışarıda kütüphaneler kitaplık ve okuma salonlarını sürekli gizli kameranın monitörlerinden izliyorlar. Bizde ise böyle bir gelenek yok. N.D.

Yanda fotoğrafını gördüğünüz kitap, Sultan II. Abdülhamit'in kütüphanesinden çıkma. Üzerinde Abdülhamit'in tuğrası var ve aynı içinde şunlar yazılı: "Kütüphane-i Humâyun-i Cenâb-ı Mülûkâne". Bu kitap bundan 5 yıl öncesine kadar İstanbul Üniversitesi Genel Kütüphanesi'nde bulunuyordu. Ancak iyi korunamadığı için çalındı. Biz bu kitaba Sahaflar Çarşısı'nda rastladık. Hırsızlar, kitabın içinde Üniversite Kütüphanesi'nin damgasını çıkarmaya bile zahmet etmemişlerdi. Kitap ise geniş halk kitlelerine hizmet vermek yerine, kendisini alacak olan bir meraklıyı bekliyordu.

Çalıntı kitabı Sahaflar'da bulduk

Yanda fotoğrafını gördüğünüz kitap, Sultan II. Abdülhamit'in kütüphanesinden çıkma. Üzerinde Abdülhamit'in tuğrası var ve aynı içinde şunlar yazılı: "Kütüphane-i Humâyun-i Cenâb-ı Mülûkâne". Bu kitap bundan 5 yıl öncesine kadar İstanbul Üniversitesi Genel Kütüphanesi'nde bulunuyordu. Ancak iyi korunamadığı için çalındı. Biz bu kitaba Sahaflar Çarşısı'nda rastladık. Hırsızlar, kitabın içinde Üniversite Kütüphanesi'nin damgasını çıkarmaya bile zahmet etmemişlerdi. Kitap ise geniş halk kitlelerine hizmet vermek yerine, kendisini alacak olan bir meraklıyı bekliyordu.

Bu kitap bundan 5 yıl öncesine kadar İstanbul Üniversitesi Genel Kütüphanesi'nde bulunuyordu. Ancak iyi korunamadığı için çalındı. Biz bu kitaba Sahaflar Çarşısı'nda rastladık. Hırsızlar, kitabın içinde Üniversite Kütüphanesi'nin damgasını çıkarmaya bile zahmet etmemişlerdi. Kitap ise geniş halk kitlelerine hizmet vermek yerine, kendisini alacak olan bir meraklıyı bekliyordu.

Bu kitap bundan 5 yıl öncesine kadar İstanbul Üniversitesi Genel Kütüphanesi'nde bulunuyordu. Ancak iyi korunamadığı için çalındı. Biz bu kitaba Sahaflar Çarşısı'nda rastladık. Hırsızlar, kitabın içinde Üniversite Kütüphanesi'nin damgasını çıkarmaya bile zahmet etmemişlerdi. Kitap ise geniş halk kitlelerine hizmet vermek yerine, kendisini alacak olan bir meraklıyı bekliyordu.

Kütüphanelerimiz göz göre göre soyuluyor...

MUSA

kitaplar müze ve kütüphanelerden gizlice çalınıyor. Yasalarımıza göre bunların gümrükten geçmesi yasak. Ancak kitaplar, hali denkleleri arasında ya da bavullarda yurt dışına çıkarılıyor. Kaçırılan kitaplar çalışırken, en çok şu yöntem kullanılıyor:

Yurt dışından Türkiye'ye tamir edilmek üzere kitap getiriliyor. Ancak tamir edilecek olan kitap, Türkiye'de bir kütüphanede bulunan değerli nüshası ile gizlice değiştiriliyor. Değerli nüsha yurt dışına çıkarılarak satılıyor. Bugün İngiltere, Amerika ve Fransa'daki tanınmış müzelerde birçok değerli kitaplarımız bulunuyor.

Kitap kaçakçılığının son yıllarda ne kadar artmış olduğunun birkaç örneği geçtiğimiz aylarda yaşandı. Önce Sadberk Hanım Müzesi'nden İbrahim Müteferrika baskısı kitaplar ve değerli yazmalar çalındı, aynı zamanlarda Galatasaray Lisesi kütüphanelerinden de 900'e yakın kitap alındı, son günlerde ise Ankara Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden 155 el yazması değerli kitabın çalındığı anlaşıldı.

Sadberk Hanım Müzesi'nden çalınan değerli kitapların faileri yakalandı, hâlâ davaları sürüyor. Çalınan kitapların bir bölümünün yurt dışına satıldığı belirlendi, bir kısmı ise geri alınamadı. Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi hırsızları ise bulunamadı. Değerli el yazmaları hâlâ kayıp.

Sevgi GÖNÜL

"Müthiş bir kitap hırsızlığı var"

Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi İcra Komitesi Başkanı Sevgi Gönül anlatıyor:

"Türkiye'de müthiş bir kitap hırsızlığı var. Kimse de bunları yakalayamıyor. Sonuçta değerli kitaplarımız İngiltere'deki, Fransa'daki kütüphaneleri süslüyorlar. Bizim kütüphanemiz de güvendiğimiz, kitaplarımızı emanet ettiğimiz kişiler tarafından soyuldu. 50'nin üzerinde değerli kitabımızı çaldılar. Bunlardan bazıları Sahaflar'da satılmış, bir kısmı da yurt dışından gelmiş olan bir Hollandalı'ya. Artık bunları bulmanın imkanı yok. Beni en çok yaralayan şu oldu. Biz bu insanlara güvendik, sevdik, hem de Galatasaray Kütüphanesi'nde çalışabilmeleri için referans da verdik. Oradan da birçok kitap çalınmış. Bu beni çok üzdü.

Artık kütüphaneme giren herkesi arayacağım. Hem girerken, hem de çıkarken çantalarını kontrol edeceğim."

Bir kitap hırsızlığının öyküsü

1 984 yılında, Sadberk Hanım Müzesi'ndeki kitapların tasnifi için eleman aranmaya başlandı. Prof. Jale Baysal, kendi öğrencilerinden olan mezun Meral Öztürk ile kütüphanecilik bölümü asistanlarından Hasan Keseroğlu'nu müzeye önerir. Böylece iki kişi, müzede bulunan çok değerli el yazmaları ve İbrahim Müteferrika baskısı kitapların tasnifine başlarlar. O dönemin parası ile bu işlem için 1 milyon lira alırlar.

Meral Öztürk, tasnif işlemi bittikten sonra da müzede kalmak ister ve haftanın belirli günlerinde burada çalışmaya başlar. Müzede, yaklaşık üç bin kitap vardır.

1985 Haziran'ında, Galatasaray Lisesi'nin Ortaköy kısmındaki kütüphanenin büyütilmesi ve yenilenmesi fikri doğar. Burada da 40 bin kitap vardır. Bu arada kurulan Galatasaray Eğitim Vakfı, maaşlı olarak Ortaköy ve Galatasaray'daki kütüphanelere birer eleman almak ister.

Meral Öztürk bu işe de talip olur. Sadberk Hanım Müzesi'nin yöneticisi Sevgi Gönül'ün tavsiyesi üzerine de burada da çalışmaya başlar.

Bu arada, Meral Öztürk, üniversiteden arkadaşı olan kütüphaneci Mustafa Karaca ile birlikte yaşamaktadır. Mustafa Karaca da ısrarla lisenin Beyoğlu kısmındaki kütüphanede çalışmak ister, ancak bunda başarılı olamaz.

1986 yılında, Galatasaray Lisesi'nin Beyoğlu'ndaki merkez kütüphane müdürü yazlık izne çıkar. Tasnife devam edilebilmesi için Meral Öztürk burada da görevlendirilir.

Mustafa Karaca ise aynı yıl askerlik hizmetini yapmak için Tuzla Piyade Okulu'na gider. Kütüphanecilik mezunu olduğu için, Yedeksubay Kütüphanesi'nin tasnifinde çalışır. Haziran ayında ise terhis olur.

Meral Öztürk

Bir süre sonra ise, Mustafa Karaca, Beyoğlu'nda iki kitapçı dükkânı açar.

1987 yılının Şubat ayında, Tuzla Piyade Okulu'ndan 2500 kitabın çalınmış olduğu anlaşılır. Hırsızlıkla ilgili olarak ilk akla gelen isim

Mustafa Karaca

Mustafa Karaca'dır. Hakkında arama emri çıkarılır. Dükkânı ve evi arandığında çalınan kitaplardan bazıları bulunur. Arama sırasında Galatasaray Lisesi'ne ait olduğu anlaşılan kitaplara da rastlanır. Hemen okula haber verilir. Böylece Meral Öztürk ile Mustafa Karaca'nın birlikte çalıştıkları ve kütüphanelerden çaldıkları kitapları sattıkları anlaşılır.

Meral Öztürk, aynı zamanda Sadberk Hanım Müzesi'nden de çok değerli kitaplar çalmıştır. Bunların arasında İbrahim Müteferrika baskısı Kâtip Çelebi'nin "Cihannüma"sı da vardır. Meral ve Mustafa'nın ifadelerinden bu kitabı 5 milyon liraya piyasaya sürmeye hazırlandıkları anlaşılır.

İki kitap hırsızları hemen tutuklanıp cezaevine götürülürler. Suçlarını ise itiraf ederler. İtirafı sırasında Beyazıt Halk Kütüphanesi'nden de kitap çaldıkları, ayrıca Galatasaray Lisesi'nin gizli bölümünde bulunan kilit altındaki kitapları da Meral Öztürk'ün bir anahtar uydurarak çaldığı saptır. Meral Öztürk ve Mustafa Karaca'nın davaları halen sürüyor.

"Galatasaray Lisesi'nden 891 kitap çalındı"

Ziyad
EBUZZIYA

Gazeteci-Yazar Ziyad Ebuzziya; Meral Öztürk ve Mustafa Karaca'nın çaldıkları kitapların tespitinde çalıştı. Çünkü kitapların bir kısmı dedesinden Sadberk Hanım Müzesi'ne aktarılmış kitledir:

Meral Öztürk ve Mustafa Karaca'nın Galatasaray Lisesi'nden çalmış oldukları kitaplar, Gazeteci-Yazar Ziyad Ebuzziya'nın yardımları ile de aramaya devam ediliyor. Ebuzziya şunları söylüyor:

"Piyade Okulu'ndan çalınan kitaplar bulunup da aralarından Galatasaray Lisesi'ne ait kitaplar çıkınca bana haber verildi. Ayrıca bunların içinde Sadberk Hanım Müzesi'nden çalınan kitaplar da bulundu.

"Müzeden çalınan kitaplar dedem Ebuzziya Tevfik tarafından biriktirilmiş daha sonra da Hüseyin Kocabaş'a satılmış İbrahim Müteferrika baskısı kitapları. Kocabaş öldüğünde Vehbi Koç bu kitapları almıştı. Müzede bulunuyorlardı. Meral Öztürk, bunlarla birlikte başka birçok kitabı daha çalmış. Galatasaray Lisesi'nden ve Ortaköy kısmı kütüphanesinden çalınan kitapların sayımı bitti. Buradan 703 kitap noksan. Ekspertize ise 2 - 2.5 milyon lira. Merkezde ise 40 bin kayda geçmiş kitap vardı. Buradan kaybolanların sayımı hâlâ devam ediyor. Şimdilik 188 kitabın noksanlığı tespit edildi, sayımlar devam ediyor."

Nasıl kitap çalıyorlar?

- Kütüphaneye eli kolu kitap dolu bir kişi geliyor. Okumak için aldığı kitapların birini yanındaki kitapların arasına katarak dışarıya çıkarıyor.
- Kitap rafları arasında dolaşan hırsız, mukavva kutular içinde duran sanat kitaplarını karıştırmaya başlıyor. Bunlardan birini kutsundan çıkartıp çantasına atıyor. Sonra kutuyu yine eski yerine koyuyor.
- Kitap çalmada etkili yollardan biri de sürgülü çantalar. Bu çantaların altında bir ağırlık geldiği zaman açılabilen bölme var. Kitap, yavaşça çantanın sürgülü bölümüne doğru itiliyor. Fark edilmeden dışarıya çıkartılıyor.
- Hırsız eğer kitabın kendisini çalamayacağı anlaşırsa, kendisine gerekli olan sayfaları jilette keserek alıyor. Yanındaki bir başka kitabın içine sıkıştırarak götürüyor.
- Kütüphaneye eski bir kitabın değersiz nüshası ile birlikte geliyor. Kütüphane memurlarından değerli kitap isteniyor. İade edilirken ise aynı kitabın değersiz olan nüshası veriliyor.

Esra ARSAN

KITAP hırsızları bir sebebe gibi çağıyorlar. Bunların arasında sosyetenin tamınmış isimleri de var. Bir kütüphanede ya da müzede değerli bir el yazması kitabın olduğunu öğrenmesinler. Hemen harekete geçiyorlar. Artık altı ay mı dersiniz, bir yıl mı, sonuçta mutlaka o kitabı ele geçiriyorlar."

Adını vermek istemeyen bir yavmevi sahibinin sözleri bunlar. Son yıllarda giderek yaygınlaşan eski kitap hırsızlığını böyle yorumluyor.

Türkiye'deki kütüphane ve müzeler birer soyuluyor. Değerli basma kitaplar, el yazmaları ve tarihi belgeler çalınarak, astronomik rakamlarla satılıyor. Kültür tarihimizin gelecek kuşaklara aktarılmasını engelleyen bu yağmalama, kendi içinde bir "kültür kaçakçılığı"nu beraberinde getiriyor. Kültür kaçakçılığı yurt içi ve yurt dışı olmak üzere ikiye ayrılıyor.

Yurt içi kitap kaçakçılığı: Özellikle üniversite kitaplıkları ve müzelerden çalınan değerli kitaplar, sahaflara ya da meraklı olan zengin

- Kitap ve tarihi belge soygununun çok büyük boyutlarda olduğu, son üç ay içinde ortaya çıkarılan hırsızlıklardan anlaşılıyor. Galatasaray Lisesi'nden, Sadberk Hanım Müzesi'nden, Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden değerli el yazmalarının çalındığı ortaya çıktı...

- Değerli basma kitaplar, el yazmaları ve tarihi belgeler çalınıyor, yurt dışına kaçırılarak astronomik rakamlarla satılıyor

kişilere yüksek fiyatla satılıyor. Bu kitaplara kimi zaman çalındığı kütüphanenin damgası ile birçok kitapçıda rastlanabiliyor.

Yurt dışı kitap kaçakçılığı: Çok değerli el yazmaları, ilk matbaayı kuran İbrahim Müteferrika baskısı